

Kinderopvang Special

RISICOANALYSE

NIEUW: DE KINDEROPVANG SPECIAL

Ongeveer 1150 organisatoren gaven gehoor aan onze oproep om deel te nemen aan [het tevredenheidsonderzoek](#) over de dienstverlening van Opgroeien. Meerdere deelnemers lieten weten dat ze nood hadden aan **diepte-informatie over belangrijke thema's in de kinderopvang**. Daarom start Opgroeien met de 'Kinderopvang special', een snelinfo die telkens inzoomt op één onderwerp.

Deze eerste Kinderopvang special gaat over **veiligheid** en hoe je als opvang met een goede **risicoanalyse** aan preventie doet en ontwikkelingskansen biedt.

Veiligheid en gezondheid zijn nauw verbonden met [beleidsvoerend vermogen](#). Vanaf 2024 is beleidsvoerend vermogen dé basisvoorwaarde om kwaliteitsvolle en duurzame kinderopvang te kunnen realiseren. Daarom focust de volgende Kinderopvang special op beleidsvoerend vermogen.

WAT IS RISICOANALYSE?

Met een risicoanalyse zorg je in je kinderopvang voor een omgeving **die gezond en zo veilig als nodig is**. Iedereen die in de kinderopvang werkt heeft voortdurend aandacht voor **de risico's en de noden** van de kinderen. Je weegt af of het risico aanvaardbaar of onaanvaardbaar is. Onaanvaardbare risico's worden onmiddellijk uitgesloten.

WAAROM EEN RISICOANALYSE?

Om kinderen **groeikansen** te geven, is het belangrijk dat ze zich veilig en gezond kunnen ontwikkelen, ook in de kinderopvang. Omdat elke opvang anders is, legt de Vlaamse Regering geen gedetailleerde vergunningsvoorwaarden voor veiligheid en gezondheid op. Je krijgt als organisator de ruimte om **vanuit je beleidsvoerend vermogen een eigen beleid te voeren, aangepast aan jouw opvang**.

De risicoanalyse is het belangrijkste instrument om **samen te reflecteren over de veiligheid en gezondheid en waar nodig aanpassingen te doen**.

WAT VERANDERT ER VANAF 2024?

Een eigengemaakte risicoanalyse is een belangrijke vergunningsvoorwaarde. Vanaf 1 januari 2024 zijn er enkele **aanpassingen**.

1. Risicoanalyse is een voortdurende opdracht waarbij de opvang zijn werking verbetert.

De tweejaarlijks cyclus om de risicoanalyse uit te voeren is niet meer verplicht. Je bepaalt zelf hoe de concrete aanpak is. Veiligheid en gezondheid krijgen hierbij **continu de aandacht** van al wie in de kinderopvang werkt.

Tips

- ✓ Maak er een gewoonte van om bij dagelijkse handelingen en bij het plannen van activiteiten telkens aandacht te besteden aan veiligheid en gezondheid. Betrek in de groepsopvang je collega's. Praat en reflecteer er samen over.
- ✓ Wacht niet tot iets fout loopt om je werking bij te sturen.
- ✓ Doe regelmatig opnieuw een check.
- ✓ Gebruik elke gebeurtenis die mogelijk tot schade kan leiden om jouw preventiebeleid onder de loep te nemen.

➤ [Filmpje 1 – voortdurende opdracht](#)

2. Met de risicoanalyse zorg je voor een omgeving die zo gezond en zo veilig is als nodig.

Kinderen groeien met vallen en opstaan. Als opvang **ga je slim om met risico's** zodat kinderen volop **speelkansen** krijgen en hun grenzen kunnen verleggen. Dat is belangrijk voor hun ontwikkeling. Soms krijgen ze wel eens een blauwe plek of een schram wanneer ze op ontdekking gaan. Dat hoort bij opgroeien. Ook hun weerstand is nog in volle ontwikkeling, waardoor ze sneller ziek worden. Je kan dus niet alle kleine ongelukken of ziektes voorkomen.

Het is wel heel belangrijk om **onaanvaardbare risico's** onmiddellijk weg te werken.

Risico's zijn onaanvaardbaar als:

- het gevolg te ernstig is;
- de kans op een negatief gevolg te groot is en er weinig of geen speelwaarde is.

Sommige risico's zijn **aanvaardbaar** omdat de speelkans groter is dan de kans op een ernstige of foute afloop.

Hou bij je risicoanalyse rekening met de context

Welke risico's onaanvaardbaar zijn, hangt ook af van de concrete situatie op de werkvloer: het aantal aanwezige begeleiders en kinderen, de leeftijd van de kinderen, de draagkracht van medewerkers, het soort activiteit, de mogelijkheid om toezicht te houden, de inrichting van de ruimte, ...

Door hiermee rekening te houden, kan je onaanvaardbare risico's uitsluiten.

- [Filmpje 2 – zo veilig als nodig](#)

3. Draagkracht en kwaliteitsvol handelen moeten aan bod komen in de risicoanalyse.

Om kinderen groeikansen te geven, moeten zij zich **emotioneel veilig en geborgen voelen**. Het gedrag van medewerkers heeft een grote invloed op het emotioneel welzijn van de kinderen. Daarom is het belangrijk dat je in de risicoanalyse aandacht hebt voor de **draagkracht van elke medewerker** en voor wat iedereen nodig heeft om **kwaliteitsvol en integer te handelen**.

[De nieuwe actielijst van Opgroeien](#) helpt jou en je team op weg om hierover na te denken.

- [Filmpje 3 – draagkracht en kwaliteitsvol handelen](#)

4. Permanente begeleiding van de kinderen en een actief, auditief en visueel toezicht maken deel uit van de risicoanalyse.

Toezicht stond vroeger in de vergunningsvoorwaarde over het pedagogisch beleid. Omdat toezicht essentieel is voor de veiligheid, maakt het voortaan deel uit van de risicoanalyse.

- [Filmpje 4 – actief auditief en visueel toezicht, hoe moet je dat verstaan?](#)
- [Filmpje 5 - permanente begeleiding: mag je de kinderen dan nooit alleen laten?](#)

Veel gestelde vraag: hoe vaak ga je bij de slapende kinderen in de rustruimte kijken?

Er bestaat geen richtlijn of regelgeving hoe vaak je best bij slapende kinderen gaat kijken, voelen en luisteren. De **omstandigheden** kunnen dagelijks verschillen: de leeftijd van de kinderen, hun slaapgewoontes of wenperiode, de temperatuur, ...

Hoe pak je dat als organisator aan?

- Je legt een eigen visie en aanpak vast, op basis van een **risicoanalyse die rekening houdt met de context**. De aanpak kan verschillen per leefgroep, kind of dag.
- Zorg ervoor dat **alle medewerkers** de afspraken naleven.
- In een leefgroep met meerdere kinderbegeleiders maak je best **heldere afspraken**. Het kan bijvoorbeeld handig zijn om een tijd te plakken op het toezicht.

Voorbeelden

- Een baby laat je in de nabijheid in de leefruimte slapen zodat hij nooit uit het zicht is.
- Voor een baby die te veel last heeft van de drukte in de leefruimte maak je een rustig hoekje waarop je toch voldoende toezicht kan houden.
- Bij een baby die net in de opvang is of terugkomt na een periode van ziekte, ben je nog alerter.
- Op hete zomerdagen verhoog je het toezicht.
- Bij peuters kan het toezicht minder intensief, maar als de peuters op veldbedjes slapen, blijf je best in de buurt.
- Een peuter die wakker wordt van zodra je de deur van de slaapruijme nog maar open doet,
 - heeft misschien minder slaapbehoefte of geen nood aan een dutje op dat moment?
 - slaapt misschien beter in een rustruime waar minder kinderen liggen?

HOE GA JE AAN DE SLAG?

Vanuit het beleidsvoerend vermogen kiest elke opvang zelf hoe hij de risicoanalyse maakt. Je bent bijvoorbeeld **niet verplicht** om een **uitgebreide administratie** bij te houden. Documentatie kan wel helpen om een aanpak te voorzien die **door iedereen gekend en gedragen** is.

Opgroeien biedt als ondersteuning **de actielijsten en de 3 A's** aan, maar je bent **niet verplicht** om deze te gebruiken.

1. De actielijsten

Op de website vind je herwerkte actielijsten met **vragen** die jullie doen nadenken over mogelijke risico's in jullie kinderopvang. De actielijsten zijn gebaseerd op ongevallen en gevaarsituaties die aan Opgroeien zijn gemeld en op algemeen geldende richtlijnen.

Je kan de vragen als een **leidraad** gebruiken om

- te reflecteren over je aanpak
- te checken of je opvang voldoet aan de noodzakelijke voorwaarden voor veiligheid en gezondheid
- na te gaan wat je kan doen om te verbeteren.

Tips

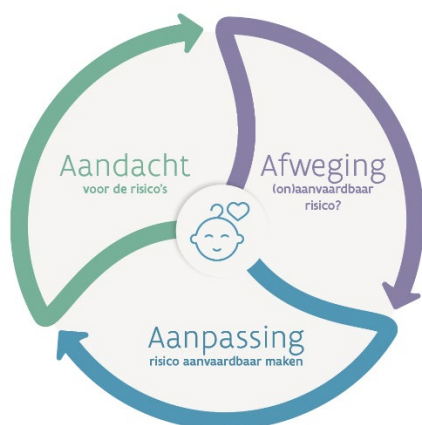
- ✓ Neem de actielijsten **regelmatig** opnieuw door. Zo verbeter je je werking want situaties veranderen, materiaal verslijt, personeel wisselt ...
- ✓ Vul ze aan of **pas ze aan** naar jouw concrete locatie en context. Zo zijn ze bruikbaar voor jou en je medewerkers.

Er zijn actielijsten voor:

- Binnenruimte
- Buitenruimte
- Kwaliteitsvol handelen
- Omgevingsfactoren
- Slapen
- Verzorging
- Ziekte

➤ [Bekijk de actielijsten](#)

2. Bespreek de 3 A's van risicoanalyse

Het is belangrijk om **tijdens de dagelijkse activiteiten en handelingen stil te staan bij mogelijke risico's** en wat je kan doen om je opvang zo veilig als nodig te maken.

De 3 A's van risicoanalyse kunnen je helpen om **met je collega's het gesprek over veiligheid aan te gaan**. Wat jij gevaarlijk vindt is voor sommige kinderen misschien net een spannende uitdaging of een fantastische speelkans. Bekijk samen met je collega's **hoe je de risico's aanvaardbaar kan maken om je kinderopvang zo veilig als nodig te maken**.

1. Je hebt voortdurend **aandacht** voor de risico's en voor de noden van de kinderen.

• **Waar zie je risico's?**

- Het gebouw en de inrichting? Vb. een poortje, een trap, een bed, ... Zie je er speelkansen in? (Een trapje kan bijvoorbeeld ook kansen bieden om te klimmen, springen,...)
- De gewoontes van jezelf en collega's? Vb. verluieren, gsm-gebruik, in een hoogslaper leggen,...
- Spel, materiaal en gedrag van kinderen? Vb. spelen in een ballenbadje, gooien met voorwerpen, ... En zie je er speelkansen in?
- Gedrag, gemoedstoestand en draagkracht van jezelf of je collega's? Vb. hoe je kinderen corrigeert, toespreekt,...
- Heb je aandacht voor de **fysieke en emotionele veiligheid van elk kind**? Vb. wanneer een kind veel weent.
- ...

2. Je maakt een **afweging** over de risico's.

- Zitten er speelkansen of ontwikkelingskansen in de risico's?
- Is de speelkans of ontwikkelingskans groter dan de kans op een foute afloop?
- Hoe groot is de kans op schade? Kunnen kinderen zich pijn doen of emotioneel onveilig voelen? Kunnen ze ziek worden? Hoe ernstig kan de schade zijn?
- Waar hou je rekening mee:
 - Hoeveel kinderen zijn er? Hoe oud zijn ze? Hoe goed ken je hen? Kunnen zij zelf al gepast met het risico omgaan?
 - Hoeveel kinderbegeleiders zijn er? Hoe goed kunnen zij het risico inschatten? Hoe groot is hun draagkracht?
 - Hoe ziet jouw infrastructuur en inrichting er uit?
 - Hoe organiseer je het toezicht?,...
 - ...

3. Je doet **aanpassingen** om risico's aanvaardbaar te maken en sluit onaanvaardbare risico's uit.

- Wat kan je aanpassen om het risico aanvaardbaar te maken? Vb. indeling, inrichting, (toegankelijkheid van) materiaal, toezicht, ondersteuning van kinderen,...
- Verklein je de speelkansen of ontwikkelingskansen met de aanpassingen die je wil doen? Kan je die speelkansen of ontwikkelingskansen op een andere manier aanbieden?
- Hoe zorg je ook voor emotionele veiligheid?
- Is die aanpassing haalbaar?
- Is er budget of tijd nodig?
- Is er extra toezicht nodig?
- Heeft elke kinderbegeleider op ieder moment de nodige draagkracht?
- Is er ondersteuning of vorming nodig?

Een voorbeeld van Kinderopvang Wolkewietje

1. Aandacht

“Bij onze tijdelijke locatie bestond het paadje naast de tuin uit kiezeltjes. Al snel bleek dat de jongste kinderen deze kiezeltjes soms in hun mond staken. De peuters spelen graag met de steentjes. We zagen vooral interesse in het kletterende geluid dat de kiezeltjes maakten wanneer ze deze verzamelden in tinnen of andere soorten potjes.”

2. Afweging

“Het team overloopt en bespreekt de voor- en nadelen voor de baby's en de peuters. Onze conclusie is: de jongste peuters kunnen de steentjes inslikken of erin stikken, dat vinden we een onaanvaardbaar risico. Tegelijk willen we de oudere peuters geen speelkansen ontnemen. Voor hen zijn de risico's immers aanvaardbaar.”

3. Aanpassing

“We kunnen een hekje plaatsen zodat de jongste kinderen niet meer in dat deel van de tuin kunnen komen, maar:

- *We willen kinderen maximale bewegingsvrijheid geven.*
- *Hekje plaatsen doen we niet.*

We kunnen extra inzetten op toezicht, maar:

- *Extra toezicht is moeilijk het laatste uur van de dag als 1 begeleidster alleen staat.*
- *We willen niet constant kinderen weghalen van het paadje of zeggen dat iets niet mag.*
- *Extra toezicht is geen oplossing.*

➤ *We verhardden het paadje en maken een kiezelbak voor de iets oudere kinderen op veilige hoogte zodat de jongste peuters er niet bij kunnen. Bovendien kunnen we de bak ook dicht doen op momenten dat het niet haalbaar is om deze activiteit op een passende manier te begeleiden. “*

WIL JE MEER WETEN?

- Op [de website van Kind en Gezin](#) vind je alle informatie.
- Op [Blink TV](#)
 - [Een uitbinker over risicovol spelen](#): Je ziet hoe groepsopvang Pinkeltje zijn opvang zo veilig als nodig maakt.
 - [De Blink e-module over risicovol spelen](#): je krijgt concrete tips over hoe je baby's en peuters kan ondersteunen als ze risico's nemen.

Tip: Op [Blink TV](#) kies je de knop rechts onderaan 'Ga naar BlinkTV'. Aanvaard eerst de privacyverklaring. Hierna werken de linken.

WAAR KAN JE TERECHT MET VRAGEN?

Voor ondersteuning bij **hoe je je risicoanalyse maakt** kan je terecht bij:

- [Mentes \(specifieke doelgroep\)](#)
- VVSG (lokale besturen)
- Pools gezinsopvang (aangesloten onthaalouders)

Mogelijk heeft ook jouw koepel of werkgeversorganisatie een ondersteunend aanbod.

Voor meer informatie over **het wat en waarom** van de risicoanalyse, kan je terecht bij jouw klantenbeheerder bij Opgroeien.